

POSTANOWIENIE

Dnia 27 maja 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Agnieszka Piotrowska

SSN Karol Weitz (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa U. O.

przeciwko P. spółce z o.o. w W. i W. S.A. w W.

o ochronę dóbr osobistych,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 27 maja 2020 r.,

zażalenia powódki na postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 9 września 2019 r., sygn. akt I ACa (...),

1. odrzuca zażalenie w części dotyczącej oddalenia wniosku powódki o przywrócenie terminu do uiszczenia opłaty od zażalenia w zakresie roszczenia niemajątkowego (punkt pierwszy zaskarżonego postanowienia)

2. oddala zażalenie w pozostałym zakresie i pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 9 września 2019 r. w sprawie o ochronę dóbr osobistych z powództwa U.O. przeciwko P. Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w W. i W. Spółce Akcyjnej w W. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił

wniosek powódki o przywrócenie terminu do uiszczenia opłaty od zażalenia w zakresie roszczenia niemajątkowego (pkt 1) oraz odrzucił zażalenie powódki w części odnoszącej się do odrzucenia skargi kasacyjnej od rozstrzygnięcia o roszczeniu niemajątkowym (pkt 2).

Sąd Apelacyjny wskazał, że postanowieniem z dnia 3 czerwca 2019 r. Sąd ten odrzucił skargę kasacyjną powódki od wyroku tego Sądu z dnia 27 września 2018 r. wydanego w niniejszej sprawie. Na postanowienie z dnia 3 czerwca 2019 r. powódka wniosła zażalenie, wnosząc jednocześnie o zwolnienie jej od opłaty od tego zażalenia. Postanowieniem z dnia 17 lipca 2019 r. Sąd Apelacyjny oddalił ten wniosek. W dniu 25 lipca 2019 r. postanowienie to zostało doręczone pełnomocnikowi powódki, a powódka uiściła opłatę od zażalenia w wysokości 500 zł, jak również opłatę od skargi kasacyjnej w wysokości 600 zł. Tymczasem należna opłata od zażalenia wynosiła 620 zł, tj. 500 zł opłaty od roszczenia majątkowego oraz 120 zł opłaty od roszczenia niemajątkowego. W zarządzeniu z dnia 29 lipca 2019 r. uiszczoną kwotę 500 zł zaliczono na poczet opłaty od zażalenia w zakresie roszczenia majątkowego.

W dniu 12 sierpnia 2019 r. powódka uiściła brakującą opłatę 120 od zażalenia w zakresie roszczenia niemajątkowego, a w dniu 13 sierpnia 2019 r. złożyła wniosek o przywrócenie terminu do jej uiszczenia.

W ocenie Sądu Apelacyjnego nie było podstaw do przywrócenia powódce terminu do uiszczenia opłaty od zażalenia w zakresie roszczenia niemajątkowego, który upłynął w dniu 1 sierpnia 2019 r., gdyż nie zostały wykazane okoliczności, które usprawiedliwiałyby niedochowanie terminu do uiszczenia opłaty. Pełnomocnik powódki osobiście odebrał odpis postanowienia oddalającego wniosek o zwolnienie od opłaty od zażalenia, wobec czego miał możliwość i obowiązek zadbania o uiszczenie opłaty w terminie. Skoro została uiszczona w terminie opłata w kwocie 500 zł, to nic nie stało na przeszkodzie, aby uiścić wtedy również opłatę w całej należnej kwocie, tj. 620 zł. Skutki wszelkich działań lub zaniechań obciążają reprezentowaną przez niego stronę. Nie wystąpiły takie okoliczności, które wskazywałyby na brak winy strony powodowej w uchybieniu terminu do uiszczenia opłaty od zażalenia na postanowienie z dnia 3 czerwca 2019 r. W konsekwencji wniosek o przywrócenie terminu do uiszczenia tej opłaty podlegał oddaleniu jako

niezasadny, co skutkowało także odrzuceniem – z powodu jego nieopłacenia – zażalenia na postanowienie z dnia 3 czerwca 2019 r. w części dotyczącej odrzucenia skargi kasacyjnej w zakresie roszczenia niemajątkowego.

Zażalenie na postanowienie z dnia 9 września 2019 r. złożyła powódka. Zarzuciła naruszenie art. 370 w związku z art. 397 § 2 k.p.c. i z art. 26 ust. 1 pkt 3) ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (jedn. tekst: Dz. U. z 2020 r., poz. 755 ze zm., dalej jako: „u.k.s.c.”), art. 102 ust. 1 u.k.s.c. oraz art. 328 § 2 w związku z art. 361 k.p.c. Na podstawie art. 380 w związku z art. 397 § 2 k.p.c. wniosła również o rozpoznanie przez Sąd Najwyższy postanowienia Sądu Apelacyjnego z dnia 17 lipca 2019 r. o oddaleniu wniosku o zwolnienie od opłaty od zażalenia na postanowienie z dnia 3 czerwca 2019 r. i postanowienia tego Sądu z dnia 9 września 2019 r. w zakresie oddalającym wnioski o przywrócenie terminu do uiszczenia opłaty od zażalenia na postanowienie z dnia 3 czerwca 2019 r. w części dotyczącej roszczenia niemajątkowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozpoznawane zażalenie zostało wniesione przed dniem 7 listopada 2019 r., tj. przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469 ze zm., dalej jako: „ustawa z 2019 r.”). W świetle art. 9 ust. 4 ustawy z 2019 r. oznacza to, że do jego rozpoznania zastosowanie mają przepisy Kodeksu postępowania cywilnego w brzmieniu obowiązującym przed wejściem w życie tej ustawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2019 r., V CZ 90/19, niepubl.).

Zarzucając naruszenie art. 370 w związku z art. 397 § 2 k.p.c. i z art. 26 ust. 1 pkt 3) u.k.s.c. powódka argumentowała, że w sprawach o ochronę dóbr osobistych uiszcza się jedną opłatę niezależnie od tego, czy łączy się roszczenia niemajątkowe z majątkowymi, czy też dochodzi tylko roszczeń jednego rodzaju. W orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje obecnie stanowisko, że opłata przewidziana w art. 26 ust. 1 pkt 3) u.k.s.c. dotyczy tylko sytuacji, w której w sprawie dochodzone są roszczenia niemajątkowe z tytułu ochrony dóbr osobistych. W wypadku, w którym łącznie z takimi roszczeniami z tego tytułu

dochodzone są roszczenia majątkowe, należy uiścić od nich odrębną opłatę (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2009 r., III CZP 54/09, OSNC 2010, nr 3, poz. 34). Odnosi się to także do skargi kasacyjnej i zażalenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 2010 r., IV CZ 107/09, OSNC-ZD 2010, nr C, poz. 90). Przesądza to, że zarzut naruszenia art. 370 w związku z art. 397 § 2 k.p.c. i z art. 26 ust. 1 pkt 3) u.k.s.c. jest nietrafny.

Zarzucając naruszenie art. 102 ust. 1 u.k.s.c. powódka podniosła, że Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 17 lipca 2019 r. bezpodstawnie oddalił jej wniosek o zwolnienie jej od opłaty należnej od zażalenia na postanowienie z dnia 3 czerwca 2019 r., gdyż wykazała, że nie jest w stanie ponieść kosztów tej opłaty bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. Podnosząc, że doszło do naruszenia także art. 328 § 2 w związku z art. 361 k.p.c., powódka wskazała, że Sąd Apelacyjny nie wyjaśnił motywów oddalenia wniosku o zwolnienie jej od opłaty od zażalenia na postanowienie z dnia 3 czerwca 2019 r., przez co nie jest możliwe skontrolowanie stanowiska tego Sądu co do zasadności oddalenia tego wniosku.

Zwykle brak uzasadnienia postanowienia oddalającego wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych w razie, gdy postanowienie to jest podstawą późniejszego odrzucenia środka odwoławczego lub skargi kasacyjnej, może powodować potrzebę uzyskania takiego uzasadnienia (art. 92 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, jedn. tekst: Dz. U. z 2019 r., poz. 825 ze zm.; por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2019 r., IV CZ 102/19, niepubl.) lub – w skrajnym wypadku – stanowić nawet przyczynę uchylenia postanowienia odrzucającego środek odwoławczy bądź skargę kasacyjną (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2018 r., I PZ 4/18, OSNP 2019, nr 2, poz. 17). Nie jest tak jednak wtedy, gdy – w świetle okoliczności wynikających z akt sprawy – oddalenie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych nie budzi wątpliwości. Sytuacja taka wystąpiła w niniejszej sprawie z następujących przyczyn.

Po pierwsze, na mocy postanowienia Sądu Apelacyjnego z dnia 19 listopada 2018 r. powódka została zwolniona częściowo od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym, tj. w zakresie opłaty od skargi kasacyjnej ponad

kwotę 600 zł. W pozostałym zakresie wniosek o zwolnienie jej od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym został oddalony. Przesądzone zostało więc, że powódka w pewnym zakresie – dotyczącym części opłat sądowych – może ponosić koszty sądowe w postępowaniu kasacyjnym.

Po drugie, wnosząc o zwolnienie od opłaty od zażalenia na postanowienie z dnia 3 czerwca 2019 r. powódka ograniczyła się do wskazania, że nie jest w stanie ponieść jej w całości i załączyła stosowne oświadczenie określone w art. 102 ust. 2 u.k.s.c. Na wezwanie Sądu Apelacyjnego przedstawiła także dalsze dokumenty dotyczące jej sytuacji materialnej. Wydając postanowienie z dnia 17 lipca 2019 r. Sąd Apelacyjny miał więc odpowiednie informacje o tej sytuacji. W zażaleniu nie zostały podniesione jakiegokolwiek argumenty za tym, że ocena Sądu Apelacyjnego o braku podstaw do zwolnienia powódki od opłaty od zażalenia na postanowienie z dnia 3 czerwca 2019 r. była błędna.

Po trzecie, po wydaniu postanowienia z dnia 17 lipca 2019 r. powódka nie podważała w żaden sposób stanowiska Sądu Apelacyjnego co do oddalenia wniosku o zwolnienie od opłaty od zażalenia na postanowienie z dnia 3 czerwca 2019 r. Wręcz przeciwnie, uiściła w dniu 25 lipca 2019 r. kwotę 500 zł tytułem opłaty od tego zażalenia, a ponadto kwotę 600 zł tytułem opłaty od skargi kasacyjnej. Dopiero na skutek zarządzenia z dnia 29 lipca 2019 r. (karta 1956) powódka, gdy uświadomiła sobie, że nie uiściła pełnej opłaty od zażalenia, podjęła działania mające na celu usunięcie tego braku, nie kwestionując jednak wciąż obowiązku uiszczenia samej opłaty. Złożyła wniosek o przywrócenie jej terminu do uiszczenia opłaty w zakresie roszczenia niemajątkowego i uiściła jej brakującą część w kwocie 120 zł. Dopiero, gdy Sąd Apelacyjny zaskarżonym postanowieniem z dnia 9 września 2019 r. nie uwzględnił tego wniosku i odrzucił w części zażalenie złożone na postanowienie z dnia 3 czerwca 2019 r., powódka w zażaleniu na postanowienie z dnia 9 września 2019 r. powróciła do kwestii zasadności odmowy zwolnienia jej od opłaty od zażalenia na postanowienie z dnia 3 czerwca 2019 r. Takie zachowanie powódki, wewnętrznie sprzeczne, stanowi próbę usunięcia błędu popełnionego przez pełnomocnika powódki przy ustalaniu wysokości opłaty należnej od zażalenia na postanowienie z dnia 3 czerwca 2019 r. Nosi ono znamiona naruszenia dobrych obyczajów procesowych (art. 3 k.p.c.).

Po czwarte, za trafnością oceny Sądu Apelacyjnego co do zdolności poniesienia przez powódkę kosztu opłaty od zażalenia na postanowienie z dnia 3 czerwca 2019 r., a tym samym trafnością oddalenia postanowieniem z dnia 17 lipca 2019 r. wniosku powódki o zwolnienie od tej opłaty, wprost przemawia okoliczność, że w stosunkowo krótkim czasie była ona nie tylko w stanie uiścić tę opłatę (w dniach 25 lipca 2019 r. i 12 sierpnia 2019 r.), ale nadto również opłatę od skargi kasacyjnej w wysokości 600 zł (w dniu 25 lipca 2019 r.). Potwierdza to założenie, że powodem nieopłacenia przez powódkę zażalenia na postanowienie z dnia 3 czerwca 2019 r. po oddaleniu wniosku o zwolnienie od opłaty od tego zażalenia postanowieniem z dnia 17 lipca 2019 r. był nie brak środków, ale błąd w ustaleniu wysokości należnej opłaty, co należało do pełnomocnika powódki (art. 112 ust. 3 u.k.s.c.; por. także uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 marca 2017 r., III CZP 82/16, OSNC 2017, nr 7-8, poz. 75).

Zarzuty naruszenia art. 102 ust. 1 u.k.s.c. oraz art. 328 § 2 w związku z art. 361 k.p.c. nie mogą wobec tego odnieść skutku.

Powódka zaskarżyła zażaleniem postanowienie z dnia 9 września 2019 r. w całości, tj. także w części obejmującej oddalenie jej wniosku o przywrócenie terminu do uiszczenia opłaty od zażalenia na postanowienie z dnia 3 czerwca 2019 r. w zakresie roszczenia niemajątkowego. W tym zakresie postanowienie z dnia 9 września 2019 r. nie jest postanowieniem kończącym postępowanie w sprawie w rozumieniu art. 394¹ § 2 w związku z art. 9 ust. 4 ustawy z 2019 r., wobec czego zażalenie do Sądu Najwyższego w tej części jest niedopuszczalne i jako takie podlega odrzuceniu (art. 398⁶ § 3 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.).

W zażaleniu powódka wniosła jednak także o rozpoznanie postanowienia z dnia 9 września 2019 r. w zakresie oddalającym jej wniosek o przywrócenie terminu do uiszczenia opłaty od zażalenia na postanowienie z dnia 3 czerwca 2019 r. w zakresie roszczenia niemajątkowego na podstawie art. 380 w związku z art. 397 § 2 k.p.c.

W orzecznictwie dominuje obecnie stanowisko, że wniosek o przywrócenie terminu do uiszczenia opłaty sądowej od środka zaskarżenia jest niedopuszczalny, gdyż uiszczenie opłaty nie jest czynnością procesową (por. postanowienia Sądu

Najwyższego z dnia 11 stycznia 2008 r., V CZ 121/07, niepubl., i z dnia 9 lipca 2008 r., V CZ 44/08, OSNC-ZD 2009, nr B, poz. 55, oraz uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 29 kwietnia 2010 r., III CZP 19/10, OSNC 2010, nr 10, poz. 138). Sąd Najwyższy w niniejszym składzie przychyliła się do tego stanowiska. Niemniej jednak, nawet gdyby przyjąć pogląd odmienny, że wniosek o przywrócenie terminu do uiszczenia opłaty od środka zaskarżenia jest dopuszczalny, to w okolicznościach sprawy jest oczywiste, iż powódka nie uprawdopodobniła, iż nie ponosi winy w tym, że uchybiła terminowi do uiszczenia opłaty. W uzasadnieniu zażalenia wprost przyznała, że mogło dojść do „ewentualnego błędu fiskalnego”, oraz powołała się na niejasność przepisów. Takie okoliczności nie stanowią o braku winy w uchybieniu terminu do uiszczenia opłaty. Jest tak tym bardziej, że powódkę reprezentuje fachowy pełnomocnik, a skutki jego działań i zaniechań obciążają powódkę (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30 maja 2007 r., II CSK 167/07, niepubl., oraz z dnia 28 lutego 2013 r., III CZ 6/13, niepubl.).

Przesądza to, że wniosek powódki o przywrócenie terminu do uiszczenia opłaty od zażalenia na postanowienie z dnia 3 czerwca 2019 r. w odniesieniu do roszczenia niemajątkowego prawidłowo nie został przez Sąd Apelacyjny uwzględniony.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁶ § 3 oraz art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

aj